

Datum: 15 juli 2016
Onderwerp: Jaarverslag 2015

e: hvanlimpt@hnbm.nl
t: +31(0)73 6 877 802

Geachte heer, mevrouw,

Met veel genoegen zend ik u ons jaarverslag over 2015. Het doet mij deugd u te kunnen melden dat ook vorig jaar weer veel mensen de weg naar Het Noordbrabants Museum hebben weten te vinden; ruim 181.000, flink boven de prognose van 170.000.

Onder de noemer *Van Goghjaar 2015 / 125 jaar inspiratie* zette Het Noordbrabants Museum, samen met diverse partners zoals Van Gogh Brabant, VisitBrabant en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen, Noord-Brabant en zichzelf op de kaart voor de Van Goghliefhouders met twee succesvolle tentoonstellingen, *Rondom de pastorie* en *Vincent uit de doeken*.

Achter de schermen werd volop gewerkt aan de voorbereidingen voor de grote expositie over Jheronimus Bosch, 's-Hertogenbosch' beroemdste inwoner. Over deze voorbereidingen en de verschillende exposities en activiteiten van het afgelopen jaar leest u meer in dit verslag.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier en een zonnige zomer toe.

Met vriendelijke groet,

Charles de Mooij
directeur

jaarverslag 2015

**noordbrabants
museum**

foto: Joep Jacobs

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Bericht van de Raad van Toezicht	5
Facts & figures	6
Bezoekers	8
Tentoonstellingen	11
Educatie	14
Collectie	15
Jheronimus Bosch 2016	18
Samenwerking	21
De onderneming	23
Financiële gegevens	26
Bijlagen	28
Aanwinsten	28
Uitgaande bruiklenen	29
Toezicht en directie	30
Culturele samenwerking	31
Partners	32
Colofon	33

Woord vooraf

Het is maandagmiddag, ruim een week na de opening van *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*, en terwijl ik dit voorwoord schrijf kijk ik af en toe uit het raam en zie een constante stoet bezoekers uit de tentoonstellingszalen richting winkel lopen. Het gaat goed. De opening werd live uitgezonden door de NPO, de tentoonstelling kreeg vijf sterren in alle kranten, de eerste week was bijna compleet uitverkocht en het publiek is razend enthousiast. Dit is waar ons team zo hard voor heeft gewerkt. Met gepaste trots maar vooral ook alert houden wij de verdere ontwikkelingen in de gaten.

Het jaar 2015 stond voor een belangrijk deel in het teken van de voorbereidingen op de Jheronimus Boschtentoonstelling. Contacten met bruikleengevers, plannen voor de inrichting, crowd management, website en ticketshop, kassa en winkel, aanvullende maatregelen voor beveiliging en klimaat, pers, pers en nog meer pers. Met vele extra (tijdelijke) medewerkers die op kantoor met moeite nog een plekje konden vinden. En naast al deze voorbereidingen voor 2016 natuurlijk nog 'gewoon' een programma vol tentoonstellingen en activiteiten.

2015 was ook *Van Goghjaar 2015 | 125 jaar inspiratie*. In het kader hiervan programmeerde Het Noordbrabants Museum maar liefst vijf tentoonstellingen. Aan het begin van het jaar was vooral *Hockney, Picasso, Tinguely en meer hoogtepunten uit de Kunstsammlung Würth* een publiekstrekker van formaat; aan het eind van het jaar bewees de dubbeltentoonstelling *Rondom de pastorie / Vincent uit de doeken* de onverminderd grote belangstelling voor de kunstenaar en de mens Vincent van Gogh. In samenwerking met onder andere Van Gogh Brabant en VisitBrabant werd Noord-Brabant blijvend op de kaart gezet als Van Goghlocatie.

Daarnaast toonde Het Noordbrabants Museum opnieuw zijn veelzijdigheid met uiteenlopende tentoonstellingen als *Georgia Russell. Kunst met een scalpel*, *Uit verre landen. Koffie, thee en andere koloniale waren*, *Botanische kunst. Een bloemrijke wetenschap* en de succesvolle serie *Brabantse Nieuwe*. Dit leverde ook dit jaar weer een indrukwekkend aantal bezoekers op: ruim 180.000. Het lijkt erop dat Het Noordbrabants Museum blijvend een nieuwe positie heeft veroverd in het museale landschap. Dit geldt ook op het gebied van educatie. Jaren van investeren in een goed educatief programma en de promotie ervan op scholen betalen zich uit.

Met tal van partners is de samenwerking het afgelopen jaar intensief geweest. Dat gold op de eerste plaats voor onze beide subsidiënten. Ik wil graag onze hoofdsubsidiënt, de provincie Noord-Brabant, bedanken voor de geboden steun, in het bijzonder ook bij de verdere ontwikkeling van ons beleid en de realisatie van onze ambities. Dank geldt uiteraard ook de gemeente 's-Hertogenbosch, die heeft aangegeven te blijven investeren in een Noordbrabants Museum dat in staat is zijn nieuwe positie te behouden en zo mogelijk zelfs te verstevigen. Zonder de steun van onze subsidiënten, de BankGiro Loterij, hoofdsponsor Rabobank 's-Hertogenbosch en omstreken en alle andere bedrijven, particulieren en stichtingen die ons een warm hart toedragen, zouden wij niet staan waar wij nu staan. En ook niet zonder het harde werk van al onze medewerkers en partners. 2015 was een intensief jaar. Maar als ik zo uit het raam kijk en alle bezoekers zie, was het alle inspanningen meer dan waard.

Charles de Mooij
directeur Het Noordbrabants Museum

Bericht van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is in 2015 vijf maal in vergadering bijeengewees. Daarnaast hebben de leden van de Raad een belangrijke rol gespeeld als klankbord en adviseur van de directie, in het bijzonder inzake de voorbereiding van de grote tentoonstelling *Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie* waar al sinds 2009 intensief aan wordt gewerkt en die in 2016 eindelijk zijn beslag krijgt. Zeker met betrekking tot de risico's die een project van deze omvang met zich meebrengt, heeft de Raad van Toezicht, voltallig of in de persoon van de voorzitter, meerdere malen de directie van advies gediend. Verder waren de leden van de Raad aanwezig bij voor het museum belangrijke bijeenkomsten, zoals bestuurlijke overleggen, openingen en sponsorevents.

Iedere vergadering was er ruim aandacht voor de tentoonstelling *Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie*, welke voorbereidingen in ras tempo zorgden voor extra medewerkers, nieuwe taken en vele overleggen met bruikleengevers over de hele wereld. De voorbereidingen gaven veel stof tot overleg met samenwerkingspartner Stichting Jheronimus Bosch 500, waarbij beide directies en hun raden van toezicht veel en vaak met elkaar spraken om uiteindelijk te komen tot een door beide partijen gedragen samenwerkingsovereenkomst. Daarnaast werd gesproken over nieuwe ambities van het museum en over de toekomstige aanpassing van het beleid op dit punt.

In april heeft een functioneringsgesprek plaatsgevonden met de directeur en statutair bestuurder Charles de Mooij. De Raad stelt vast dat hij op professionele wijze leiding geeft aan de organisatie. Met name waardeert de Raad de manier waarop hij dit museum internationaal op de kaart weet te zetten met de tentoonstelling *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*, enerzijds door de vele internationale bruiklenen en anderzijds door de internationale benadering van de pers en de reisbranche.

Conform de Code of Cultural Governance heeft de Raad in zijn vergadering van september ook het eigen functioneren geëvalueerd. De in december 2014 ontstane vacature binnen de Raad is in september ingevuld met de benoeming van mevrouw Nicole Delissen.

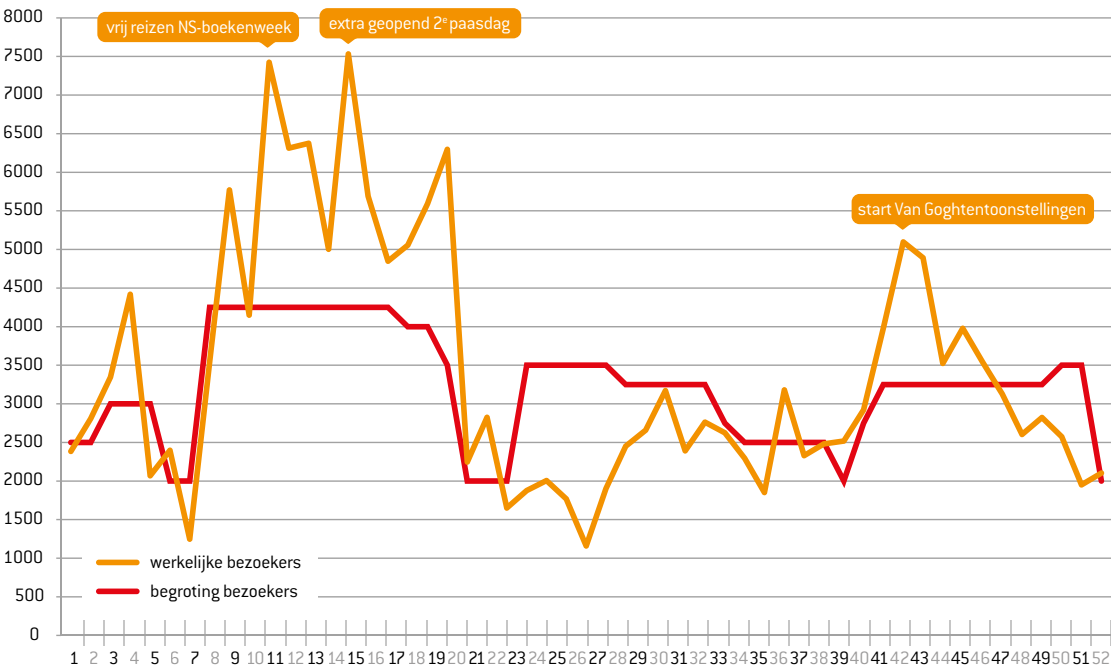
Wij constateren dat 2015 voor directie en medewerkers van Het Noordbrabants Museum een intens en uitputtend jaar is geweest en willen hen nadrukkelijk bedanken voor hun inzet. De voorbereiding van een grootse tentoonstelling als de expositie over Bosch, naast het reguliere programma, is geen sinecure. De energie en creativiteit waarmee praktische uitdagingen en verrassingen het hoofd worden geboden, geven blijk van een veerkrachtige organisatie met veel potentie. Wij kijken uit naar *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* en de andere mooie projecten die de komende jaren gestalte zullen krijgen.

Harry Hendriks

voorzitter Raad van Toezicht Het Noordbrabants Museum

Facts & figures

Bezoekerstotalen 2015 per week

- 311.361 unieke bezoekers website
- 4061 likes op Facebook
- 4023 volgers op Twitter
- 156 rondleidingen voor het onderwijs
- 228 museumlessen
- 420 kinderen genoten van diverse workshops tijdens de schoolvakanties
- 181.534 bezoekers
- 62% van de bezoekers is vrouw
- 42% van de bezoekers komt uit de provincie Noord-Brabant
- 59 is de gemiddelde leeftijd van de bezoeker
- 9352 bezoekers onder 18 jaar, buiten schoolverband
- 3% van de bezoekers komt met kinderen < 15 jaar naar het museum

Enkele reacties op social media en in de kranten over de tentoonstellingen in 2015.

Over *Dromen van Shakespeare. Fantasiekostuums van Rien Bekkers*

"I believe this is one of the best exhibitions I've ever seen @noordbrabantsmuseum #rien bekkers costume design spectacular!"

Over *Vincent van Gogh. Rondom de pastorie en Botanische kunst. Een bloemrijke wetenschap*

"Wij zijn vandaag naar de van Gogh tentoonstelling geweest. Het is een hele mooie en interessante tentoonstelling. De bloemententoonstelling is zeer indrukwekkend zo mooi weergegeven echt een aanrader."

Over *Vincent uit de doeken. Hoe Van Gogh beroemd werd*

Vincent van Gogh verkocht tijdens zijn leven maar één schilderij, maar werd na zijn dood wereldvermaard. Hoe kan dat? Het is een prikkelend gegeven voor een expositie tussen de vele Vincent-tentoonstellingen in het Van Gogh-jaar.
De Volkskrant

Over *Georgia Russell. Kunst met een scalpel*

"Was buitengewoon prachtig, verrassend en erg artistiek."

Over *Hockney, Picasso, Tinguely en meer hoogtepunten uit de Kunstsammlung Würth*

enjoyed @DavidHockney at #Noordbrabantsmuseum last week!

Kleur, kleur en nog eens kleur
Ze knallen je tegemoet: de doeken van Fetting, Chagall en Itten. Kunstverzamelaar Würth laat iedereen meegenieten in Den Bosch ****
Trouw

Over *Design uit het land van de aardappeleters. Vormgevers ontmoeten Van Gogh*

As a daughter of #clogs maker I love the Double Dutch by @studioINEKEHANS #Noordbrabantsmuseum

foto: Joep Jacobs

Bezoekers

Onze bezoekers

Na twee bijzonder succesvolle jaren – te weten 2013 met de heropening van Het Noordbrabants Museum en 2014 met de opening van Het Verhaal van Brabant – hadden wij er min of meer op gerekend dat het jaar 2015, voorafgaand aan het Boschjaar, een dip in de bezoekersaantallen te zien zou geven. Uiteindelijk sloten wij het jaar af met maar liefst 181.534 bezoekers, ruim boven de (bijgestelde) prognose van 170.000. Populaire tentoonstellingen waren onder andere *Hockney*, *Picasso*, *Tinguely* en meer *hoogtepunten uit de Kunstsammlung Würth* en later in het jaar *Rondom de pastorie* en *Vincent uit de doeken*, twee tentoonstellingen in het kader van het *Van Goghjaar 2015*. Deze tentoonstellingen trokken veel bezoekers, met name behorend tot het zogeheten regulier museumpubliek. Dit zien wij terug in het aandeel museumkaarthouders (66%), dat wat hoger ligt dan vorig jaar. Van de bezoekers bestond 11% uit jongeren, al dan niet in schoolverband. Het hoge aandeel Museumkaarthouders en jongeren (die gratis toegang hebben) maakt dat de ticketopbrengst per bezoeker met € 5,34 iets lager ligt dan vorig jaar. Opvallend is het hoge aandeel herhaalbezoek (64%): gemiddeld bezochten deze bezoekers Het Noordbrabants Museum voor de vijfde (!) keer. De tijdelijke tentoonstellingen blijven een sterk punt van het museum. Circa een derde van de bezoekers komt uitsluitend of met name voor een tijdelijke tentoonstelling. Een gezellig dagje uit is voor een kwart van de bezoekers aanleiding voor een bezoek. We zien dat Het Noordbrabants Museum geleidelijk een meer landelijk bereik krijgt: 58% van de bezoekers kwam van buiten Noord-Brabant. De bezoekerscijfers tonen ook de synergie die het Museumkwartier op dit punt genereert: de pieken en dalen van het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch lopen vrijwel synchroon met die van Het Noordbrabants Museum.

Bezoekers bereiken

Speerpunt in het trekken van nieuwe bezoekers was het (inter)nationaal vermarkten van onze tentoonstellingen, en dan met name de tentoonstellingen in het kader van *Van Goghjaar 2015* | *125 jaar inspiratie*. Met diverse partners, zoals Van Gogh Brabant, VisitBrabant en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen zijn Noord-Brabant en Het Noordbrabants Museum op de kaart gezet voor de Van Goghliebhouders. Dit leverde veel aandacht op in de (inter)nationale pers en natuurlijk ook extra bezoekers. De verschuiving van traditionele naar online en social media hebben wij in 2015 doorgezet, met extra capaciteit en een gerichte aanpak op social media, waarbij de focus niet alleen ligt op directe promotie maar ook op het delen van relevante content. We zien een stijgende lijn in de online activiteit, die sinds de voor aankondiging van de Boschtentoonstelling en de lancering van de ticketshop door alle (inter)nationale aandacht nog sterker oploopt.

Publiekswaardering

In grote lijnen kan worden geconstateerd dat Het Noordbrabants Museum op vergelijkbare wijze wordt beoordeeld als vorig jaar: 67% vindt het museum zeer goed of uitstekend (68% in 2014)¹. 92% zou het museum zeker of waarschijnlijk aanbevelen aan anderen. 85% zal het zeker of waarschijnlijk nogmaals bezoeken (dit laatste percentage ligt fors hoger dan bij de benchmark van cultuurhistorische musea), met als veruit belangrijkste reden een nieuwe tentoonstelling. Het oordeel van onze bezoekers over de tijdelijke tentoonstellingen is bijzonder positief: 60% beoordeelt deze als uitstekend of zeer goed (ter vergelijking: bij cultuurhistorische musea is dit gemiddeld 34%). De presentatie en inrichting van het museum als geheel en de informatie over het tentoongestelde scoren vergelijkbaar met de benchmark (respectievelijk 54% en 40% uitstekend of zeer goed). Als aandachtspunten in het onderzoek worden de vaste collectie en de bewegwijzering genoemd. De verwerving van topstukken is evenwel een zaak van lange adem. Aan verbetering van de bewegwijzering zal in 2016 extra aandacht worden geschonken.

¹ Bron: MuseumMonitor 2015, TNS NIPO.

Tentoonstellingen

In 2015 was het 125 jaar geleden dat Vincent Van Gogh overleed, hetgeen de aanleiding vormde voor tal van activiteiten in Noord-Brabant, Nederland en Europa. In Het Noordbrabants Museum was *Van Goghjaar 2015 | 125 jaar inspiratie* aanleiding voor een vijftal tentoonstellingen.

Plaatsen van herinnering
6 september 2014 t/m 11 januari 2015
 [zie jaarverslag 2014]

Een Romantische Reis. De Rademakers collectie
11 oktober 2014 t/m 1 februari 2015
 [zie jaarverslag 2014]

Willem van Veldhuizen en Het Noordbrabants Museum
8 november 2014 t/m 25 januari 2015
 [zie jaarverslag 2014]

Design uit het land van de aardappeleters. Vormgevers ontmoeten Van Gogh
24 januari t/m 26 april 2015

Het werk van Vincent van Gogh vormde de aanleiding om vanuit een andere invalshoek naar Brabants Design te kijken. De tentoonstelling, samengesteld door Het Noordbrabants Museum in samenwerking met Yksi Ontwerp uit Eindhoven, liet een breed scala aan vormgeving zien, van industrieel ontwerp tot textiel en mode en van grafisch ontwerp tot food design en fotografie. Hiermee ontstond een mooi beeld van de fantasie en vindingrijkheid van de jongste generatie Brabantse kunstenaars en designers, waarin de nalatenschap van Van Gogh als inspiratiebron naklonk.

Brabantse Nieuwe: Anne Geene. Kabinet van een onderzoeker
31 januari t/m 12 april 2015

Anne Geene (Rijsbergen 1983) flirt met wetenschappelijke beeldtaal als tabellen en encyclopedieën: ze brengt ordeningen aan, meet wolken en grassprietten, ontleedt een klaverblaadje, verzamelt bladeren en ontdekt overeenkomsten en patronen. Maar vooral toont ze - met haast Boeddhistische aandacht voor detail en een gezonde dosis humor - hoe ongelooflijk mooi en boeiend de wereld om ons heen is.

Hockney, Picasso, Tinguely en meer hoogtepunten uit de Kunstsammlung Würth
21 februari t/m 17 mei 2015

In samenwerking met de Sammlung Würth in Schwäbisch Hall liet Het Noordbrabants Museum een selectie zien van ruim zestig hoogtepunten uit de bijzondere bedrijfscollectie van de uit Duitsland afkomstige maar internationaal actieve Würth-Groep. De presentatie van kunstenaars van wereldklasse trok veel bezoekers en bleek ook voor niet-kenners een mooie introductie in de kunststromingen van de laatste vijftig jaar. Een zaal was geheel gewijd aan recente landschapstukken van David Hockney. Het werk verwees met zowel de losse verftoets als het kleurgebruik naar één van Hockney's grootste inspiratiebronnen: Vincent van Gogh.

Brabantse Nieuwe: Noortje Haegens. Kijken in slow motion
18 april t/m 25 juni 2015

Noortje Haegens (Steensel 1985) maakt foto's en video's waarin het draait om waarneming en bewustwording van tijd en omgeving. Met haar camera legt ze zaken vast waaraan veel mensen in de huidige tijd voorbij rennen: het ruisen van de wind, vallende druppels, aanvliegende vogels. Ook het bewust worden van haar eigen zijn in relatie tot de omgeving is een belangrijk onderwerp in haar werk.

foto: ByMarjo

Dromen van Shakespeare. Fantasiekostuums van Rien Bekkers 16 mei t/m 23 augustus 2015

Costumier Rien Bekkers (Tilburg 1950) maakt al decennialang spraakmakende kostuums voor theater- en filmproducties in binnen- en buitenland. In *Dromen van Shakespeare* werd een twintigtal kostuums, vervaardigd op een schaal van 2:3, gepresenteerd in combinatie met zijn schetsen voor karakters uit de toneelstukken van William Shakespeare. Bezoekers waren onder de indruk van het vernuftige en verfijnde handwerk en van het hoogstaande artistieke niveau van de op sculpturen lijkende kostuums.

Georgia Russell. Kunst met een scalpel 16 mei t/m 30 augustus 2015

Georgia Russell (Schotland 1974) maakt kunst met een scalpel in plaats van een penseel: zij verknijpt, versnijdt en ontleedt oude boeken, foto's, kaarten, muziekpartituren en kranten en transformeert ze op een wonderbaarlijke wijze tot kunstwerken. De oorspronkelijke bronnen zijn nauwelijks meer herkenbaar in de driedimensionale sculpturen door het karakteristieke gevederde uiterlijk van haar werk. De tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met de Renschdael Art Foundation.

Uit verre landen. Koffie, thee en andere koloniale waren 6 juni t/m 13 september 2015

Koffie, thee en tabak, niet meer weg te denken uit het Nederlandse huishouden, zijn van oorsprong geen Hollandse waren. Net als een groot aantal specerijen, suiker en andere etenswaren zijn zij pas sinds de 16de en 17de eeuw in ons land verkrijgbaar. De tentoonstelling gaf een beeld aan de cultuur- en kunsthistorische verhalen rondom deze producten. Speciaal voor kinderen was een zaal ingericht met winkeltjes waar zij konden kijken, ruiken en proeven en op een speelse manier meer te weten kwamen over de koloniale waren. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de JK Stichting.

Schilderijen van klei 20 juni t/m 30 augustus 2015

Het is inmiddels een goed gebruik: in de zomermaanden organiseren wij in samenwerking met onze partnerscholen een educatieve zomertentoonstelling in het Medialab. Dit jaar brachten leerlingen onder het mom van 'kijken met je handen' schilderijen uit de collectie van Het Noordbrabants Museum tot leven door middel van driedimensionale creaties van modelklei.

Brabantse Nieuwe: Nikki Nordmann. Een klik 4 juli t/m 13 september 2015

Nikki Nordmann ('s-Hertogenbosch 1982) is een jonge Nederlandse kunstenaar die met zijn camera het leven op straat vastlegt. Zonder een van te voren bedacht concept gaat hij op pad en laat hij zich verrassen door wat hij tegenkomt. Hij legt mensen vast, met al hun unieke eigenschappen en kenmerken, in de omgeving waar hij ze tegenkomt.

Botanische kunst. Een bloemrijke wetenschap 12 september t/m 13 december 2015

Een succesvolle tentoonstelling in een reeks van tentoonstellingen over bloemschilderkunst in Het Noordbrabants Museum die begon in de jaren '80. Nu in een samenwerking met de Vereniging Botanische Kunstenaars Nederland en met een introductie van botanische kunst. De combinatie van grote, veelal uitbundige bloemstillevens uit eigen collectie met de fijne, gedetailleerde botanische studies van de leden van de Vereniging bleek een goede en aantrekkelijke wisselwerking op te leveren.

Brabantse Nieuwe: Hugo Tieleman. Selected Works 2010-2015 19 september t/m 29 november 2015

Tieleman (Eindhoven 1982) schildert de wereld zoals we hem misschien liever niet kennen: duister, wild, vervuild. Zijn werk biedt de kijker een apocalyptische blik op de toekomst van de aarde. Het zijn raadselachtige landschappen van kleurige verfstreken en verfspatten die je doen afvragen wat zich precies heeft afgespeeld op die plekken. Geheel onbekend is Tieleman niet: zijn in 2015 verschenen boek *Land of Confusion. Selected works 2010-2015* kreeg van het NRC Handelsblad 4 sterren.

Vincent van Gogh. Rondom de pastorie 10 oktober t/m 20 december 2015

In *Rondom de pastorie* werd de ontwikkeling van Van Goghs kunstenaarschap in zijn Brabantse periode vergeleken met die in zijn Franse periode. De combinatie van schilderijen uit de vaste Van Goghpresentatie van Het Noordbrabants Museum met bruiklenen uit Museo Soumaya | Fundación Carlos Slim in Mexico City en Museo Thyssen-Bornemisza in Madrid en uit zowel particulier als museaal bezit in Nederland leverde een intieme tentoonstelling op, die veel bezoekers trok en erg werd gewaardeerd.

Vincent uit de doeken. Hoe Van Gogh beroemd werd 10 oktober t/m 20 december 2015

Vincent van Gogh is ook binnen de 'popular culture' niet meer weg te denken; zijn beeltenis en reproducties van zijn werk sieren de meest uiteenlopende producten. Van theedoeken tot potloden en karamels: er is meer Van Gogh dan je denkt. In deze toegankelijke tentoonstelling werd het toepassen van Van Goghs beeldtaal in de moderne tijd onder de loep genomen en werden de uiteenlopende meningen en emoties die aan de schilder worden gekoppeld onderzocht. Hoe is Van Gogh een 'commodity' geworden en wat betekent dat voor hem, voor onszelf en voor de kunst? Samen met *Rondom de pastorie* vormde deze tentoonstelling een welbezochte en mooie afsluiting van het Van Goghjaar. De interesse in Van Goghs werk, in zijn persoon en in zijn roem is onverminderd groot.

De nieuwe Vincent 2 december 2015 t/m 3 januari 2016

Tweeëndertig enthousiaste Brabantse teken- en schildertalenten tussen 9 en 14 jaar namen deel aan het talentenprogramma *De Nieuwe Vincent*. Zeven zaterdagen volgden zij masterclasses en bezochten ze musea en kunstateliers om zich te laten inspireren, te experimenteren en te verwonderen. Daarnaast werkten zij aan een eigen meesterwerk dat geëxposeerd werd in Het Noordbrabants Museum. *De Nieuwe Vincent*, een gezamenlijk initiatief van Kunstpodium T, Vincents Tekenlokaal en de Gemeente Tilburg, was de laatste activiteit in *Van Goghjaar 2015 | 125 jaar inspiratie*. Voor de tentoonstelling was veel interesse; voor veel kinderen en hun familie vormde zij de eerste kennismaking met Het Noordbrabants Museum.

Educatie

Kijken-doen-tonen

Bij de inrichting van het nieuwe museum en bij het ontwikkelen van educatie voor scholen en individueel bezoek gaan wij uit van onze educatieve visie: bezoekers, jong en oud, kunst en geschiedenis actief laten ontdekken door te *kijken*, te *doen* en te *tonen*. De combinatie van kijken en doen zorgt voor een positievere beleving én een betere kennisoverdracht. Door bezoekers de ruimte te geven om hun ervaring op een eigen manier te verwerken en te uiten, gaan zij op een actievere manier naar de collectie kijken. Belangrijk onderdeel van dit proces is ook dat de door henzelf gemaakte tekeningen, objecten of films een plaats krijgen in het museum. De creaties zijn vaak bijzonder en geven ook anderen een nieuwe kijk op de kunstwerken en historische objecten die te zien zijn in het museum.

Familie-aanbod

Kijken-doen-tonen is inmiddels goed geworteld in het aanbod. De maandelijkse workshops voor kinderen op elke laatste zondag van de maand worden goed bezocht. Datzelfde geldt voor de workshops in de schoolvakanties, die worden gepromoot in samenwerking met het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch. In elke tentoonstelling heeft educatie natuurlijk een plaats via de zaalteksten, bijschriftborden, audiovisuele middelen en Verkenners (kleine gratis boekjes met achtergrondinformatie). Maar ook hier wordt zelf creëren steeds meer een vast onderdeel, zoals bij de Christo-inpaktafel in de Würth-tentoonstelling of de tekentafel bij Botanische Kunst. Die laatste zorgde in combinatie met workshops natuurgetrouw tekenen voor kinderen en volwassenen en een lezing door een botanisch kunstenaar voor een heel compleet aanbod. We zien bezoekers op zaal (jong en oud!) hier enthousiast gebruik van maken. Mede door het extra aanbod bij tijdelijke tentoonstellingen worden er steeds meer rondleidingen (voor volwassenen) geboekt.

Aanbod voor scholen

Waar in 2014 het educatieve aanbod voor scholen inhoudelijk op orde kwam, zien wij dat in 2015 het aantal scholen dat er gebruik van maakte fors steeg. De energie die gestoken is in promotie en het uitbreiden en activeren van ons netwerk, onder andere door bijeenkomsten en nieuwsbrieven, betaalt zich uit: langzaam maar zeker worden wij voor veel scholen weer een vaste waarde in hun curriculum. Met 384 museumlessen en rondleidingen en 7.272 scholieren komen wij ruim uit boven de gestelde doelen (te weten 150 museumlessen/rondleidingen en het bereiken van 5.000 kinderen/jongeren). In samenwerking met partnerschool De Bolster, De Cultuur Loper en Erfgoed Brabant ontwikkelden wij in 2015 *Mijn Verhaal van Brabant*, een doorlopende leerlijn erfgoededucatie voor primair onderwijs, die in 2016 zal worden opgenomen in ons aanbod voor scholen.

Collectie

Verwervingen

De belangrijkste deelcollectiedelen van het museum werden in 2015 verrijkt met nieuwe aanwinsten: van archeologie tot hedendaagse kunst, van Brabants zilver tot de historische collectie. Verwerving vond veelal plaats in de vorm van schenkingen, maar ook door middel van aankoop. Dankzij de zeer ruimhartige financiële ondersteuning door de BankGiro Loterij konden twee belangrijke werken van internationaal bekende kunstenaars als Jan Fabre (Antwerpen 1958) en Mark Manders (Volkel 1968) worden aangekocht, waarvoor het museum de loterij bijzonder erkentelijk is. Met de verwerving van deze werken van twee in België werkzame kunstenaars heeft het museum ook op het gebied van de collectievorming van de hedendaagse kunst een nieuwe, meer internationale richting ingeslagen, waarbij het begrip kunst van Brabant en de Zuidelijke Nederlanden nieuwe betekenis krijgt.

Collectieplan

In 2015 is een nieuw collectieplan geformuleerd voor de periode 2016-2020. De doelstellingen uit het collectieplan 2010-2015 zijn, met name op het gebied van hedendaagse kunst, voor een groot deel behaald. De afgelopen jaren konden wij enkele desiderata aan onze collectie toevoegen, zoals een beeld van Jacques Frenken, glaswerk van Marc Mulders, een bank/drieluik van Studio Job en een sculptuur van Atelier van Lieshout. Op het gebied van de oude kunst mag de schenking van het schilderij van Theodoor van Thulden 'Christus aan de martelkolom' worden vermeld, voor de geschiedenis van Brabant het door Hendrick de Meijer geschilderde 'Uittocht van de Spaanse bezetting van Breda' (langdurig bruikleen Rijksmuseum Amsterdam), voor de kunstnijverheid de aankoop van een empire pendule van de Bossche uurwerkmaker Lambert Joosten. Vermeldenswaard is met name ook de aandacht die de laatste jaren is geschonken aan de verwerving van bruiklenen van werken van Vincent van Gogh. Dankzij de medewerking van collega-musea kon de collectie op dit gebied aanzienlijk worden versterkt. Met het oog op de nieuwe presentaties werden in de periode 2010-2015 een groot aantal werken gerestaureerd, zoals de omvangrijke en monumentale collectie wapenschilderijen, gerestaureerd met steun van de Mastboom-Brosens Stichting, het Prins Bernhard Cultuurfonds en de provincie Noord-Brabant. Op het gebied van met name oude kunst en cultuurhistorie staan nog enige wensen open. In het nieuwe collectieplan voor de jaren 2016-2020 worden desiderata genoemd die passen bij de ingeslagen weg na de succesvolle heropening van het museum: het verzamelen van moderne en hedendaagse kunstenaars uit het voormalige hertogdom Brabant, dat wil zeggen ook uit het huidige België. Een andere belangrijke doelstelling is de verwerving van topstukken die de collectie als geheel op een hoger niveau tillen en die daarnaast de bruikleenpositie van het museum verbeteren. De operatie van in- en uitpakken en herplaatsing van de gehele collectie voorafgaand en na de verbouwing, alsmede de digitalisering hebben het bewustzijn over de samenstelling en lacunes in de verzameling vergroot. Dat laatste geldt ook voor het aspect van 'ontzameling', waaraan de komende jaren nader invulling moet worden gegeven.

Digitale ontsluiting

In 2015 is veel tijd en menskracht gestoken in het wegwerken van achterstanden in de digitale ontsluiting van de collectie, opdat geïnteresseerden – zowel collega's en (kunst)historici als overige geïnteresseerden – via de website weer kunnen zoeken in de gehele collectie in plaats van enkel binnen een selectie van topstukken. De werkzaamheden betroffen zowel het completeren van records aan de hand van bestaande en nieuwe informatie en het opnieuw fotograferen van voorwerpen als additionele data-entry, die het bezoekers van de website mogelijk moet maken associatief te zoeken zoals in een zoekmachine. Met de beheerder van onze collectiedatabase en een webbouwer is gesproken over een klantvriendelijke user interface. Realisatie en implementatie van hiervan volgen in 2016, na de Jheronimus Boschexpositie. Hoewel na ruim 30 jaar de achterstand in de collectieregistratie dankzij dit project van digitale collectieregistratie vrijwel geheel is weggewerkt, beseffen wij dat verbetering en aanvulling van ons collectiedatabestand ook in de toekomst de nodige aandacht en inspanning zal blijven vergen.

Jheronimus Bosch 2016

Vorbereidingen voor 2016

De plannen voor een grote overzichtstentoonstelling over Jheronimus Bosch, de meest beroemde laatmiddeleeuwse kunstenaar van de Nederlanden, dateren reeds van 2007. Sinds dat jaar werd door directie en medewerkers veel aandacht besteed aan de voorbereidingen, zowel door het voeren van overleg over bruiklenen en het formuleren en uitwerken van projectplannen als door het ondersteunen van het Bosch Research and Conservation Project. Met dit internationale onderzoeks- en restauratieproject, een initiatief van de stichting Jheronimus Bosch 500, Radboud Universiteit Nijmegen en Het Noordbrabants Museum, werd een basis gelegd voor de internationale tentoonstelling *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*, de expositie in het kader van het 500ste sterfjaar van de Bossche kunstenaar. Met nog slechts één jaar te gaan werkte de museumstaf in 2015 zeer intensief aan de voorbereidingen van deze tentoonstelling. Daarbij maakten de omvang en het belang van deze expositie het noodzakelijk om de vaste bezetting van het museum in toenemende mate te versterken met tijdelijke medewerkers. De directie was ondertussen intensief bezig met de coördinatie van het project, het genereren van (inter)nationale publiciteit en de relaties met de 57 bruikleengevers in binnen- en buitenland.

Inrichting

Een interne projectgroep hield zich intensief bezig met de plannen voor de inrichting van de tentoonstelling. Dat gebeurde op basis van het door de samenstellers Jos Koldewij, Matthijs IJssink en Charles de Mooij opgestelde draaiboek en het door Opera Amsterdam vervaardigde inrichtingsontwerp. Gezien de zeldzaamheid en de kwetsbaarheid van het uiteindelijk bijzonder hoge aantal bruiklenen werd een ontwerp gemaakt met klimaatvitruines en een lichtontwerp met aangepast lichtniveau. Het museum werd nagebouwd in 3D om via een simulatie van bezoekersstromen te komen tot een optimale inrichting en dito crowd control. Extra medewerkers hielden zich bezig met het regelwerk rondom contracten, transport en verzekering van de kunstwerken, alsmede met de extra facilitaire voorzieningen die noodzakelijk werden geacht voor een verantwoorde bezoekerslogistiek.

Voorzieningen

Het in 2013 heropende Noordbrabants Museum is een modern complex met alle faciliteiten voor bezoekers en goede voorzieningen op het gebied van klimaat en veiligheid. Toch maakten de te verwachten bezoekersaantallen en de stringente eisen van bruikleengevers tijdelijke extra klimaatvoorzieningen noodzakelijk. Zowel in een koude februarimaand als in een mogelijk warme maand mei dienden temperatuur en luchtvochtigheid beheerst te kunnen worden. Om die reden werd de bestaande klimaatinstallatie tijdelijk aangepast en daarnaast geoptimaliseerd, wat leidde tot beter energiebeheer, minder onderhoudskosten en minder geluidsoverlast. De beveiligingsinstallaties werden verfijnd dan wel tijdelijk aangepast. Zo werd een video-managementsysteem aangeschaft dat aansluit bij de bestaande installatie, maar werden ook kleinere aanpassingen gedaan aan deuren, rolluiken et cetera. In de buitenruimten van het museum verrezen extra faciliteiten zoals een grote garderobe, een ontvangstpaviljoen, extra toiletten en een omkleed- en verblijfsruimte voor personeel. Om de veiligheid van bezoekers te waarborgen werd nauw samengewerkt met brandweer en politie. Om online ticketverkoop mogelijk te maken werd het kassasysteem opnieuw ingericht.

Marketing en communicatie

Een andere grote inspanning vormde die op het gebied van marketing en communicatie. Het museum huurde extra expertise in op het gebied van online marketing, social media en internationale persbenadering. Daarnaast werd Het Noordbrabants Museum collegiaal geadviseerd door het Rijksmuseum Amsterdam. Eind december was de website aangepast, met onder andere meer aandacht voor de vindbaarheid van gezochte informatie en zoekmachineoptimalisatie. Op 1 december ging na een uitgebreid testtraject de nieuwe ticketshop live waar bezoekers online tickets kunnen reserveren. Na een nulmeting op social media in oktober 2015 werd gestart met een nieuwe, gerichte aanpak. Het Noordbrabants Museum maakte, in samenwerking met de Stichting Jheronimus Bosch 500 en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen een aantal persreizen naar onder meer Londen, Parijs, Düsseldorf en München. Dit leidde tot een aanzwellende stroom internationale publicaties, waarbij de kop “Dutch museum achieves the impossible” boven de in oktober verschenen dubbele pagina in The Guardian een indruk geeft van de algemene teneur.

Educatie

Ook op het gebied van educatie werden voorbereidingen getroffen. Er werd een introductiefilm op Bosch gemaakt met als doelstelling scholen en kinderen te laten kennismaken met Bosch en hen te laten warmlopen voor de expositie. Door deze promotie en het actieve netwerken waren de 10.000 gereserveerde tickets voor leerlingen al in het najaar geboekt, waarna alsnog ruimte werd gemaakt voor 5.000 extra leerlingen. Voor dit schoolbezoek werd een drieluik ontwikkeld: een introductie op Bosch in de klas, een onderwijsrondleiding door een museumdocent en lesmateriaal voor de verwerking van de tijdens het bezoek opgedane ervaringen. In 2015 werden vijftien nieuwe rondleiders/museumdocenten opgeleid om tijdens de tentoonstelling lezingen en museumlessen te verzorgen. Voor de informatievoorziening in de tentoonstelling werden een introductiefilm, animaties en filmpjes met spectaculaire resultaten uit het Bosch Research and Conservation Project, een app in twee talen (OS en Android), bijschriftenboekjes in zes talen (NL, EN, FR, DU, IT, SP) en een audiotour in dezelfde zes talen ontwikkeld.

Het Noordbrabants Museum als topmuseum

Een belangrijke doelstelling uit de meerjarennota van Het Noordbrabants Museum voor de periode 2014–2017 was de ontwikkeling tot topinstelling. Met de activiteiten van 2015 en de daarmee samenhangende opbouw van kennis en kunde werd juist op dit punt een belangrijke stap voorwaarts gemaakt. Belangrijk is natuurlijk de komende jaren dit niveau vast te houden, deels door nieuwe werkwijzen en processen in stand te houden en deels door specifieke expertise in huis te blijven halen. Ook de contacten met nieuwe internationale partners zoals het Museum Soumaya uit Mexico en The Nelson-Atkins Museum of Art uit Kansas City, Missouri, maar ook met internationale persagentschappen bieden belangrijke mogelijkheden voor de toekomst.

Samenwerking

Binnen het museumkwartier

Samenwerkingspartners binnen het Museumkwartier en de Griffie zijn natuurlijk het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch, Erfgoed Brabant, het Provinciaal Depot Bodemvondsten en onze culinaire partner Maison Van den Boer. Gedurende het verslagjaar vond een driewekelijks directieoverleg plaats met het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch; hierin werd gesproken over beleidszaken en concrete samenwerking. Deze reguliere vergaderingen, maar zeker ook het veelvuldig ongedwongen koffiedrinken van de beide directeuren, hebben de afgelopen jaren in hoge mate bijgedragen aan een constructieve en harmonieuze samenwerking. Het overlijden op 12 maart 2016 van directeur René Pingen van het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch heeft dan ook een diepe indruk gemaakt en wordt door Raad van Toezicht, directeur en medewerkers van Het Noordbrabants Museum zeer betreurd.

Begin 2015 werden de designtentoonstellingen van beide musea, die inhoudelijk goed op elkaar aansloten, gezamenlijk gepromoot. In overleg opende het Stedelijk Museum half december de tentoonstelling van Jeroen Kooijmans, zodat het museumcomplex ook tijdens de ombouw naar de Boschexpositie nog een mooi aanbod had voor bezoekers. Op het gebied van educatie werden alle vakantieactiviteiten afgestemd met het Stedelijk Museum en door de twee musea gezamenlijk gepromoot. Met basisschool De Bolster en Erfgoed Brabant werd 'Mijn verhaal van Brabant' ontwikkeld, een leerlijn erfgoededucatie. Evenals voorgaande jaren trad Het Noordbrabants Museum op als kennisleverancier van de Erfgoed Academie Brabant en werd deze ook door het museum gefaciliteerd. Voor het tijdschrift 'In Brabant' leverde Het Noordbrabants Museum een redactielid en artikelen. Hoewel het museum graag samenwerkt met de collega's van Erfgoed Brabant, wordt in de praktijk geconstateerd dat de beide organisaties zich – buiten het terrein van de erfgoededucatie – toch op andere terreinen begeven. Ten aanzien van de samenwerking op het gebied van de gezamenlijke huisvesting kan worden gemeld dat alle maatregelen op het gebied van klimaat en beveiliging zijn doorgevoerd in goed overleg met de Stichting Beheer Museumkwartier. Op het gebied van automatisering heeft een gedeeltelijke ontvlechting plaatsgevonden om tegemoet te komen aan de verschillende wensen van de medehuurlers van het Museumkwartier.

Overige

De voorbereidingen voor de Jheronimus Boschtentoonstelling leverden een intensieve samenwerking op met diverse regionale en nationale instellingen, zoals de Stichting Jheronimus Bosch 500, het Bosch Research and Conservation Project, de provincie Noord-Brabant en de gemeente 's-Hertogenbosch, de Brabantse musea die samenwerken in de zogeheten Bosch Grand Tour, het Rijksmuseum Amsterdam (advies op het gebied van communicatie), het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (persreizen) en mediapartners als NRC Handelsblad, Brabants Dagblad, Bossche Omroep en Omroep Brabant. Ook met de sponsors van het museum en de stichting Jheronimus Bosch 500 was er intensief contact over de mogelijkheden van de tentoonstelling op het gebied exposure en relatiemanagement. In het kader van *Van Goghjaar 2015 | 125 jaar inspiratie* was er de samenwerking met Van Gogh Brabant, VisitBrabant, het Van Gogh Museum en het Kröller-Müller Museum, Van Gogh Europe en ook weer het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen. Een samenwerking met het Brabants Dagblad bracht advertentieruimte en een speciale dag voor lezers (die goed werd bezocht). Een bijzondere samenwerking nog is die met het Textielmuseum in Tilburg in het kader van het project *De terugkeer van de Olifant*: een door Jan Fabre te ontwerpen, op Bosch geïnspireerd wandkleed dat het Textielmuseum in opdracht van Het Noordbrabants Museum – en met steun van de Stichting Vrienden – produceert en dat na voltooiing in de collectie zal worden opgenomen.

Vincent uit de doeken

HOE VAN GOGH BEROEMD WERD

Op 29 juli 1890 overlijdt Vincent van Gogh, slechts 37 jaar oud. Hoewel zijn werk op dat moment bij een groepje mensen bekend is en het op kleine tentoonstellingen te zien is geweest, is Van Gogh als kunstenaar niet doorgebroken bij het grote publiek. Pas na zijn dood wordt Van Gogh bekend.

In deze tentoonstelling wordt u meegenomen langs allerlei aspecten die hebben bijgedragen aan de roem van Van Gogh. Wie hebben ervoor gezorgd dat de naam Van Gogh bekend raakte? Hoe zijn zijn werken in musea terechtgekomen? Wat is er verder allemaal met zijn werk gebeurd? Kortom: hoe heeft Van Gogh kunnen uitgroeien tot het wereldwijde fenomeen dat hij vandaag de dag is?

Van Gogh speelt in onze tijd nog steeds een grote rol. Alleen mensen, van modeontwerpers tot reclamemakers, laten zich door Van Gogh inspireren. In deze expositie ziet u op welke manier en waarom zij Van Gogh in hun creaties laten terugkomen. Zelfs 125 jaar na zijn dood is Van Gogh eigenlijk springlevend.

VINCENT REVEALED HOW VAN GOGH BECAME FAMOUS

On July 29th 1890 Vincent van Gogh died, just 37 years old. Although his work is known to a limited group of people and has been shown to small exhibitions, Van Gogh has not broken through as an artist with the public at large. It is only after his death that he becomes well known.

In this exhibition you can explore the many factors that have contributed to Van Gogh's fame. Who was responsible for Van Gogh's growing recognition? How did his paintings end up in museums? What else has happened to his work? In short, how did Van Gogh become the worldwide phenomenon he is today?

Even today, Van Gogh still plays an important role. People from all walks of life, from fashion designers to advertisers, are inspired by him and his work. In this exhibition you will see how and why they do so. Vincent van Gogh, he lives in their creations. Even 125 years after his death, Van Gogh is alive and thriving.

Stichting Vrienden van Het Noordbrabants Museum

Met meer dan 1.000 donateurs vormt de Stichting Vrienden een belangrijke steun voor aankopen en het mede mogelijk maken van projecten voor Het Noordbrabants Museum. Vrienden zijn niet alleen donateur, maar ook zeer betrokken bij het museum. Dat zien we aan de nog altijd stijgende lijn in het aantal vrienden dat onze bijeenkomsten bezoekt. In 2015 organiseerde de Stichting Vrienden weer vriendenontvangsten en drie excursies, waarvan die naar Madrid en Toledo een mooi voorproefje vormde van het komende Boschjaar. Voor onze Bruegel-, Bosch- en Van Goghvrienden waren er bovendien de Vriendentafels die zich in een steeds grotere populariteit mogen verheugen. De laatste Vriendentafel van 2015, bezocht door een recordaantal van 140 vrienden, gaf een interessant kijkje achter de schermen bij de totstandkoming van de Jheronimus Boschtentoonstelling. In september 2015 is de Stichting Vrienden een omvangrijke wervingscampagne gestart die het hele jaar 2016 zal doorlopen. Ook is het Beleidsplan 2015-2018 afgerond, waarmee de Stichting Vrienden haar ambities voor de komende jaren helder uiteen heeft gezet.

De onderneming

Subsidiënten

De structurele subsidie van onze hoofdsubsidiënt de provincie Noord-Brabant stelt ons zowel in staat om onze in het jaarlijkse werkplan vastgelegde kortetermijndoelstellingen te halen als om te werken aan de realisatie van de langetermijndoelstellingen. Wij prijzen ons gelukkig met de financiële en niet-financiële steun van de provincie. Daarnaast worden wij ook structureel gesteund door de gemeente 's-Hertogenbosch. In 2014 besloot de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch tot een vooralsnog eenmalige verhoging van de exploitatiesubsidie voor het jaar 2015, tot het niveau dat voorafgaand aan de verbouwing met museum en provincie was overeengekomen. In 2015 stemde de gemeenteraad in met het voorstel van het college van burgemeester en wethouders om deze verhoging structureel te maken. Hiervoor zijn wij de gemeente uiteraard bijzonder erkentelijk. De exploitatiesubsidie van provincie en gemeente zijn noodzakelijk voor het halen van ons eerder reeds geformuleerde ambitieniveau: een nationaal topmuseum in een goed geoutilleerd museumcomplex dat veel bezoekers trekt met afwisselende en kwalitatief hoogstaande tentoonstellingen. Voor de organisatie van alle activiteiten in Het Noordbrabants Museum in het kader van het *Van Goghjaar | 125 jaar inspiratie* werd door de provincie Noord-Brabant via Van Gogh Brabant een substantieel bedrag beschikbaar gesteld. Dit leverde een kwaliteitsverbetering van de aan Van Gogh gerelateerde tentoonstellingen op en maakte extra promotie mogelijk. Dit had een duidelijk waarneembare positieve invloed op het totale bezoekersaantal voor 2015: dit was in de meerjarennota nog voorzichtig geraamd op 150.000, werd later bijgesteld tot 170.000 en oversteeg uiteindelijk de 180.000.

Eigen inkomsten

De belangrijkste eigen inkomstenbron van het museum wordt gevormd door de entreegelden. In 2015 bedroeg deze post bijna € 970.000. Dit is fors meer dan begroot, hetgeen met name wordt veroorzaakt door het hogere aantal bezoekers dat het museum bezoekt. De inkomsten uit fondsenwerving bestaan uit drie delen. Als eerste is daar de reguliere sponsoring, met bijdragen van bedrijven, fondsen en particulieren voor projecten in 2015, zoals de bijdrage van de Renschdael art foundation voor *Georgia Russell. Kunst met een scalpel* en de bijdrage van de JK Stichting voor *Uit verre landen. Koffie, thee en andere koloniale waren*. Het tweede deel bestaat uit bijdragen voor aankopen en restauraties. Met steun van de BankGiro Loterij werden in 2015 twee kunstwerken aangekocht, van Mark Manders en Jan Fabre. Het laatste deel van de inkomsten uit fondsenwerving bestaat uit een deel van de sponsorbijdragen voor de inrichting van het nieuwe museum, waarvoor langlopende contracten met sponsors werden gesloten en waarvan kosten en opbrengsten deels over vijf, deels over tien jaar worden afgeschreven. In totaal bedroegen in 2015 de inkomsten uit fondsenwerving ruim € 975.000. De inkomsten uit zaalverhuur en museumwinkel zijn hoger dan begroot en vertonen een stijgende lijn ten opzichte van 2014. Verder moeten de inkomsten uit diensten aan derden worden genoemd, waaronder de doorbelasting van diensten die worden verricht ten behoeve van de overige huurders van de Griffie, taken die voor hen worden verricht of facturen die voor hen worden betaald. Vermeldenswaard zijn nog de opbrengsten uit rondleidingen, museumlessen en workshops, opgenomen onder het kopje diversen, die fors stegen en in 2015 circa € 47.000 bedroegen.

BankGiro Loterij

Michiel Verboven, Managing Director BankGiro Loterij: “Het Noordbrabants Museum is bij uitstek dé plaats waar de kunst en cultuur van Brabant wordt bewaard en tentoongesteld. Met het gevarieerde aanbod van tentoonstellingen bereikt het museum een grote groep mensen. De komende jaren wil het museum de collectie verder uitbreiden. Wij dragen hier als loterij graag aan bij. Ook kijken wij uit naar de opening van de tentoonstelling over Jheronimus Bosch”.

De BankGiro Loterij is de cultuurloterij van Nederland. Bijna 600.000 Nederlanders spelen mee. Zij maken kans op prijzen en steunen alle vormen van cultuur in Nederland: van molens tot concerten en van festivals tot musea. De BankGiro Loterij kon dankzij haar deelnemers uit de inleg in 2014 62,5 miljoen euro bijdragen aan cultuur in Nederland. Twee derde van dat bedrag gaat naar musea, molens en monumenten, zoals het Rijksmuseum, de Hermitage Amsterdam, Vereniging de Hollandsche Molen en het Fries Museum. Een derde gaat naar organisaties, zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds en het BankGiro Loterij Fonds (voorheen Stichting DOEN), die op hun beurt podiumkunsten, beeldende kunst, festivals, cultuurprojecten en concerten ondersteunen. www.bankgiroloterij.nl

Organisatie

Zoals eerder besproken stond 2015 deels in het teken van de voorbereidingen op de Jheronimus Boschtentoonstelling. In verband hiermee groeide de totale capaciteit in mensuren van Het Noordbrabants Museum tussen januari en december 2015 met 40%. Waar vaste en tijdelijke medewerkers in juni 2015 nog 100 uur per week besteedden aan dit tentoonstellingsproject, was dit in december gegroeid tot ruim 600 uur per week. Dit had natuurlijk een grote impact op de organisatie waar het gaat om interne communicatie, werkplekken, personeelszaken, administratie et cetera. We zien het ook terug in de loonkosten, die in 2015 hoger waren door een nieuwe cao maar vooral door de extra ingehuurde capaciteit. Voor de inhuur van grote aantallen extra beveiligers en gastheren en gastvrouwen voor de Jheronimus Boschtentoonstelling werd in 2015 een aanbestedingstraject gedaan, dat werd gewonnen door Trigion. Naar aanleiding van het sociaal pact met de provincie Noord-Brabant dat Het Noordbrabants Museum en andere door de provincie gesteunde instellingen in 2014 sloten, werd bij Trigion de eis neergelegd dat 5% van de extra uren voor gastheren en gastvrouwen diende te worden ingevuld door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Financiële gegevens

Balans per 31/12 (x 1.000 euro)

ACTIVA	31-12-2015	31-12-2014
Vaste activa		
kunst- en historische voorwerpen	€ p.m.	€ p.m.
inrichting museale en semi openbare ruimten	€ 2.588	€ 3.047
subtotaal:	€ 2.588	€ 3.047
Vlottende activa		
- Vorderingen		
debiteuren	€ 187	€ 151
omzetbelasting	€ 416	€ 147
overige vorderingen en overlopende activa	€ 3.087	€ 1.052
subtotaal:	€ 3.690	€ 1.350
- Liquide middelen		
kas	€ 11	€ 3
banken	€ 4.382	€ 4.698
subtotaal:	€ 4.393	€ 4.701
TOTAAL ACTIVA	€ 10.671	€ 9.098
PASSIVA		
Eigen vermogen		
bestemmingsreserves	€ 303	€ 416
bestemmingsfondsen	€ -	€ -
algemene reserves (na verw. result.)	€ 614	€ 490
subtotaal:	€ 917	€ 906
Aankoopfondsen kunst	€ 1.617	€ 1.405
Voorzieningen	€ 730	€ 467
Langlopende schulden		
investeringsbijdragen inrichting	€ 2.588	€ 3.047
nog te besteden sponsorgelden	€ 903	€ 969
subtotaal:	€ 3.491	€ 4.016
Kortlopende schulden		
crediteuren	€ 1.491	€ 709
terug te betalen Provincie Noord-Brabant	€ 35	€ 601
overige schulden	€ 2.390	€ 994
subtotaal:	€ 3.916	€ 2.304
TOTAAL PASSIVA	€ 10.671	€ 9.098

Staat van baten en lasten over 2015 (x 1.000 euro)

	rekening 2015	begroting 2015	rekening 2014
BATEN			
opbrengsten	€ 2.528	€ 1.396	€ 2.713
subsidiegelden	€ 5.095	€ 5.095	€ 4.553
TOTAAL BATEN	€ 7.623	€ 6.491	€ 7.266
LASTEN			
personeelskosten	€ 3.605	€ 3.601	€ 3.288
huisvestingskosten	€ 1.501	€ 1.326	€ 1.544
bedrijfskosten	€ 445	€ 389	€ 549
collectiekosten	€ 397	€ 90	€ 198
activiteiten	€ 880	€ 935	€ 846
afschrijvingen	€ 459	€ 30	€ 459
TOTAAL LASTEN	€ 7.287	€ 6.371	€ 6.884
resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	€ 336	€ 120	€ 382
mutatie aankoopfondsen	€ 211-	€ 120-	€ 330-
RESULTAAT	€ 125	€ -	€ 52

De balans en de staat van baten en lasten zijn ontleend aan de jaarrekening 2015, waarbij op 26 mei 2016 door ABAB Accountants B.V. een goedkeurende controleverklaring is verstrekt.

Bijlagen

Aanwinsten

Schenken

Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 2 , 1980-1990 (inv.nr. 17649)	Knikker, J. van de Staaende klok , 1800-1825 (inv.nr. 17657) Fibula in de vorm van een paardje , 70-270 Archeologisch object (inv.nr. 17658) Schildje van schuttersgilde van Sint-Antonius en Sint-Martinus in Cuijk , 1884 (inv.nr. 17659) Giersbergen, A. van Schutterszilver van Sint-Martinusgilde in Nieuwkuijk , 1868-1878 (inv.nr. 17660) Boch Keramis Herdenkingsbord 's-Hertogenbosch 800 jaar , 1985 (inv.nr. 17674) Martens, W. Wierookvat , 1889 (inv.nr. 17675) HIV vereniging afdeling Brabant Quiltblock 16 van de Nederlandse AIDS Memorial , 1997 (inv.nr. 17676) Studio BM, 's Rijks Munt Penning met afbeelding van Vincent van Gogh , 1987 (inv.nr. 17677)
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 3 , 1980-1990 (inv.nr. 17650)	
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 4 , 1980-1990 (inv.nr. 17651)	
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 5 , 1980-1990 (inv.nr. 17652)	
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 6 , 1980-1990 (inv.nr. 17653)	
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 7 , 1980-1990 (inv.nr. 17654)	
Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Schildersdagboek, deel 8 , 1980-1990 (inv.nr. 17655)	

Aankopen

Reclameschilderij sigarenfabriek Goulmy en Baar , 1900-1950 (inv.nr. 17679) Delft, Jan van (Waalwijk 1879 – 1952 Tilburg) Portret van missiebisshop J.F.M. Sweens , 1915 Schilderij (inv.nr. 17681) Paul van Dijk (Utrecht 1947) Emmer , 2010 Foto (inv.nr. 17683) Aabe AaBe - Blauw dekantje , 1950 - 2000 (inv.nr. 17684) Beugen, Paulus van Getordeerde Louis XV tabakspot , 1777 - 1778 (inv.nr. 17682)	Adriaans, Leon (Helmond 1944 – 2004 Sint Michielsgestel) Into heaven , 2003 Schilderij (inv.nr. 17656) Manders, Mark (Antwerpen 1968) Unfired Clay Torso , 2014-2015 Beeldhouwwerk (inv.nr. 17678) Fabre, Jan (Antwerpen 1958) Post birds of History , 2013 Mozaïek (inv.nr. 17680)
--	---

Uitgaande bruiklenen

Aantal bruiklenen: 27

Lijst van musea
CODA, Apeldoorn
Het Nederlands Leder en Schoenen Museum, Waalwijk
SM's, 's-Hertogenbosch
Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Eersel
M, Leuven
Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud, Keulen
Museum Catharijneconvent, Utrecht
Mauritshuis, Den Haag
Bonnetantenmuseum, Maastricht
Zuiderzee Museum, Enkhuizen
Royal Academy of Arts, Londen
KMSK, Antwerpen

Toezicht en directie

Code Cultural Governance

De Stichting Noordbrabants Museum wordt sinds 1999 bestuurd volgens het raad-van-toezicht-model. De Stichting Noordbrabants Museum onderschrijft de principes en *best practice*-bepalingen met betrekking tot het raad-van-toezicht-model zoals beschreven in de *Code Cultural Governance – Pas toe of Leg uit (2006)* en past deze vrijwel volledig toe. Er is in dit opzicht slechts één uitzondering te melden: de Code Cultural Governance is nog niet verankerd in de statuten van de Stichting Noordbrabants Museum. De herziening van de Code in de vorm van de *Governance Code Cultuur* (2014) is aanleiding om in 2016 de governance van het museum te toetsen aan de nieuwe Code en zo nodig de statuten en reglementen aan te passen.

Samenstelling Raad van Toezicht

Leden van de Raad van Toezicht van de Stichting Noordbrabants Museum van 1 januari t/m 31 december 2015:

voorzitter
De heer drs. Harry J.G. Hendriks
Voorheen Executive Chairman Global Business to Governments Philips, CEO Philips Benelux,
voorzitter Philips Pensioenfonds, lid van het dagelijks en algemeen bestuur VNO-NCW en FME-CWM
Thans onder meer voorzitter Raad van Commissarissen CZ, lid Raad van Commissarissen Philips Electronics Nederland B.V., lid raad van commissarissen van FaberHalbertsma Groep, lid raad van commissarissen Pala Groep, lid Stichtingsbestuur PSV Voetbal, lid Raad van Commissarissen Muziekgebouw Frits Philips Eindhoven, voorzitter Stichting Ondersteuning Nederlandse Bach Vereniging, lid Curatorium Stichting Nationaal Monument Kamp Vught

vicevoorzitter
De heer drs. Bart de Boer
Directeur DreamPort Leisure Consultants B.V.
Voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur De Efteling B.V.
Thans voorzitter Raad van Toezicht Visit Brabant, Directeur Executive Education NHTV Breda, Voorzitter Raad van Commissarissen Krediet Unie Brabant, Voorzitter Raad van Toezicht Eindhoven 365, Lid Bestuur World Food Center, Lid Raad van Advies Stichting Innovatie Ruimte en Recreatie en Voorzitter Vrienden van Mappa Mondo Waalre

lid
De heer ing. Jacques A.J.M. van den Hoven
voormalig lid van de Raad van Bestuur van Heijmans N.V.
thans onder meer voorzitter van de Raad van Commissarissen van Van Raak Staal Holding B.V. te Tilburg en voorzitter van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs en Opleiding in de Vastgoedkunde te Amsterdam

lid
Mevrouw ing. Angélique J.M. de Vries-Schipperijn
SVP, Head of Global Presales and Customer Experience, SAP

lid
Mevrouw drs. Nicole S.B. Delissen
Eigenaar Nicole Delissen, bureau voor museaal management, projecten en advies
Voormalig Sectorhoofd Collecties & Presentaties bij het Stedelijk Museum Amsterdam
Thans secretaris van de Stichting Behoud Moderne Kunst en voorzitter van Uhambo Nederland

Directie

Directeur/statutair bestuurder van de Stichting Noordbrabants Museum

directeur
De heer dr. Charles C.M. de Mooij

Nevenfuncties
vicevoorzitter Stichting Samenwerkingsverband Van Gogh in Brabant
vicevoorzitter De Mastboom-Brosens Stichting, Oud Gastel
secretaris van de Stichting Bijzondere Leeropdracht Jheronimus Bosch
lid Algemeen Bestuur Stichting Kasteel Heeswijk
bestuurslid Stichting Archeologie, Bouwhistorie en Cultuur, 's-Hertogenbosch
bestuurslid Stichting Huizinghe De Loet, 's-Hertogenbosch
bestuurslid Stichting Hermeslezing 's-Hertogenbosch
adviseur Stichting Bosch Research and Conservation Project
lid Comité van Aanbeveling Art & Antiques Fair 's-Hertogenbosch
lid Comité van Aanbeveling Art Breda
lid Comité van Aanbeveling Stichting De Tempel van Empel

Culturele samenwerking

Adolf Würth GmbH & Co, KG,
Künzelsau
Art Institute of Chicago, Chicago
Avro Kunst & Cultuur
BankGiro Loterij
Basisschool 't Schrijverke, 's-Hertogenbosch
Basisschool Het Bossche Broek Centrum, 's-Hertogenbosch
Basisschool Het Bossche Broek Zuid, 's-Hertogenbosch
Bonnefantenumuseum, Maastricht
Bossche Kringen
Bossche Omroep
Brabants Dagblad
Brabants Historisch Informatiecentrum
Breda's Museum
Bureau Babel, 's-Hertogenbosch
Center for Italian Modern Art, New York
Centraal Museum, Utrecht
CODA, Apeldoorn
College van B&W, Boxtel
De Nieuwe Vincent, Tilburg
Erfgoed Brabant, 's-Hertogenbosch
Fontys PABO, 's-Hertogenbosch
Galerie Karsten Greve, Keulen
Gemeente 's-Hertogenbosch, afdeling erfgoed
Gemeente 's-Hertogenbosch, afdeling cultuur
Gemeente 's-Hertogenbosch, city marketing
Gemeentemuseum, Den Haag
Gymnasium Beekvliet, Sint-Michielsgestel
Hartje Den Bosch
Winkeliersvereniging
Het Bossche Broek Centrum
Het Nederlands Leder en Schoenen Museum, Waalwijk
Hoteloverleg 's-Hertogenbosch en omstreken
In Brabant
Jazz in Duketown
J.K. Stichting, Vught
Jeroen Boschcollege, 's-Hertogenbosch
Kempenmuseum De Acht
Zaligheden, Eersel
Kindcentrum De Sprong, Rosmalen
Koffietijd
Koning Willem I College, 's-Hertogenbosch
Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen
Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch
Kröller Müller Museum, Otterlo
Kunstacademie AKV | St. Joost, 's-Hertogenbosch, Breda
Kunstablie, Tilburg
Kunsthandel Ivo Bouwman, Den Haag
Kunstlocatie Würth, 's-Hertogenbosch
Kunstnacht 's-Hertogenbosch
KVO
L.W. Beekmanschool, 's-Hertogenbosch
M Leuven
Mauritshuis, Den Haag
Merk Brabant
Museo Soumaya-Fundación Carlos Slim, Mexico
Museum Catharijneconvent, Utrecht
Museumvereniging
Museumweekend
Muzerije, 's-Hertogenbosch
NBTC
Nederlandse Vereniging van Botanisch Kunstenaars
Nestor
NS / Spoor
OBS De Bolster,
Sint-Michielsgestel
Omroep Brabant
Omroep Max
Open Monumentendag
Openbare Bibliotheek, 's-Hertogenbosch
Paleis voor Schone Kunsten, Brussel
Provincie Noord-Brabant
Regio-VVV Meierij & Noordoost-Brabant
Reinwardt Academie, Amsterdam
Renschdael art foundation
Royal Academy of Arts, Londen
Rijksmuseum, Amsterdam
Samenwerkingsverband Van Gogh in Brabant

Samenwerkingsverband Van Gogh Europe
Schatten van Brabant
Stadsarchief 's-Hertogenbosch
Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch
Stichting Adriaans, Sint-Michielsgestel
Stichting Bijzondere Leeropdracht Jheronimus Bosch
Stichting Bosch Research and Conservation Project
Stichting Collectie P. & N. de Boer, Amsterdam
Stichting Jheronimus Bosch 500
Stichting Museumkaart
Stichting Stabat Mater, Oirschot
Stichting Vincent van Gogh, Etten-Leur
Stichting Vrienden van Het Noordbrabants Museum
Textielmuseum, Tilburg
Textiellab, Tilburg
Van Gogh Brabant
Van Gogh Europe
Van Gogh Kerk, Etten-Leur
Van Goghhuys, Zundert
Van Goghmuseum, Amsterdam
Van Maerlantlyceum, Eindhoven
Veolia
Vereniging Rembrandt
Vincent's Tekenlokaal, Tilburg
Vincentre - Van Gogh Village, Nuenen
Visit Brabant, Oisterwijk
VU, Amsterdam
Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud, Keulen
Yksi Eindhoven
Zuiderzee Museum, Enkhuizen

Het Noordbrabants Museum bedankt
alle partners voor hun steun in 2015

Provincie Noord-Brabant

Renschdael art foundation

JK Stichting
Coen Teulings
Ton en Anne-Miek Nelissen-Hanssen
Stichting Van der Linden Fonds
John en Patricia Groenewoud-Robeerst
Geert en Noor van de Ven-de Gruyter
Stichting Zandstaete
Mr. Paul de Gruyterstichting

Zusters MJM 's-Hertogenbosch
Jan van der Horst en Marie Louise Filippini
Dick Bosma en Joost de Jong
Arpa
Het Genootschap van Terrasgasten

alsmede schenkers die anoniem wensen te blijven

Colofon

Tekst en redactie
Het Noordbrabants Museum

Ontwerp
Thonik

Foto's omslag
Marc Bolsius en ByMarjo

Het Noordbrabants Museum
Postbus 1004
5200 BA 's-Hertogenbosch

hetnoordbrabantsmuseum.nl

